GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 34225
שם התלמיד/ה: _____

אזרחות

שאלון 34225: לאומיות וזכויות (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

הוראות
א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – (3×9) – 27 נקודות
פרק שני – (2×24) – 48 נקודות
פרק שלישי – (1×25) – 25 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

הנחיה מיוחדת למועד זה (על פי הודעת משרד החינוך; חוקי המענה לא הופיעו בטופס הבחינה): משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות. יש לענות על שש מן השאלות 1–9. לכל שאלה – 16⅔ נקודות.

בהצלחה!

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

השאלות

פרק ראשון (27 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1–4 (לכל שאלה – 9 נקודות).
בכל תשובה כתבו שניים–שלושה משפטים לפחות.

1. הזכות להליך הוגן

(9 נקודות)

הציגו את הזכות להליך הוגן, וציינו שלושה אמצעים למימוש זכות זו.

(9 נקודות)

2. מאפייני קבוצות המיעוטים בישראל

(9 נקודות)

הציגו שני מאפיינים של אחת מקבוצות המיעוטים האלה בישראל: ערבים או דרוזים.

(9 נקודות)

3. פסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו

(9 נקודות)

הציגו את פסקת ההגבלה, כפי שהיא מופיעה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.
הסבירו את מטרתה של פסקה זו.

(9 נקודות)

4. פקודה בלתי חוקית ופקודה בלתי חוקית בעליל

(9 נקודות)

הציגו שני הבדלים בין פקודה בלתי חוקית ובין פקודה בלתי חוקית בעליל.

(9 נקודות)

פרק שני (48 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 5–7 (לכל שאלה – 24 נקודות).

5. מכתבו של טרומפלדור

(24 נקודות)
(ראו בנספח: שאלה 5)

– ציינו והציגו את הזכות שבאה לידי ביטוי בדברי האספן הפרטי.
– צטטו מן הקטע משפט שממנו לומדים כי זכות זו בא לידי ביטוי בקטע.
– הסבירו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי במשפט שציטטתם.

(24 נקודות)

6. עלייה בזמן מבצע "שאגת הארי"

(24 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 6)

– ציינו והציגו איזו פנייה מן הפניות לגורמים השונים בהכרזת העצמאות באה לידי ביטוי בקטע.

– צטטו מן הקטע משפט שממנו לומדים כי פנייה זו באה לידי ביטוי בקטע.

– הסבירו כיצד פנייה זו באה לידי ביטוי במשפט שציטטתם.

(24 נקודות)

7. כספי התרומות לתושבי קו העימות

(24 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 7)

– ציינו והציגו על פי הקטע את סוג העבריינות שבגינה נעצר ראש העיר.

– צטטו מן הקטע משפט שממנו לומדים כי עבריינות זו באה לידי ביטוי בקטע.

– הסבירו כיצד עבריינות זו באה לידי ביטוי במשפט שציטטתם.

(24 נקודות)

פרק שלישי (25 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 8–9.

שימו לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת המושג) ענו על פי מה שלמדתם, ולא על פי הקטע.

בחלק השני של השאלה – ענו על פי הקטע.

---

8. החלום: מדינת לאום אתנית תרבותית דמוקרטית – נאום רות גביזון

(25 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 8)

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

– הציגו את העמדה (חלום) בנוגע לאופייה הרצוי של מדינת ישראל בהיבט הלאומי: מדינת לאום אתנית תרבותית דמוקרטית.

– צטטו מן הקטע משפט (אחד או יותר) שממנו לומדים שחלום זה בא לידי ביטוי בקטע.

– הסבירו כיצד חלום זה בא לידי ביטוי במשפט שציטטתם.

(25 נקודות)

9. דמוקרטיה מתגוננת

(25 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 9)

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

– הציגו את המושג: דמוקרטיה מתגוננת.

– צטטו מן הקטע משפט המתייחס למושג זה.

– הסבירו כיצד מושג זה בא לידי ביטוי במשפט שציטטתם.

(25 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-www.guyai.co.il · GuyAI

נספח – הקטעים

שאלה 5

אספן פרטי שהחזיק מכתב מקורי שכתב יוסף טרומפלדור, הציע אותו למכירה פומבית. לדברי האספן, הוא רכש את המכתב לפני שנים רבות מכספו הפרטי מאדם פלוני ב־600 דולר, וכעת הוא מציע אותו למכירה פומבית לכל המרבה במחיר.

בתגובה על כך תבע ארכיון ציבורי רשמי את האספן למשפט בטענה שהמכתב שייך לארכיון והוצא ממנו שלא כדין. לדברי נציג הארכיון, מדובר במכתב ניחומים של יוסף טרומפלדור, גיבור תל חי, לאב שכול ובו הוא מתייחס לנפילת הבן ומסיים במילים: "תדע שנפל בנך בתור גיבור בעד עם ישראל ובעד ארץ־ישראל".

שאלה 6

מאז תחילת מבצע "שאגת הארי" נפתחו במשרד העלייה והקליטה מאות תיקים של יהודים מחו"ל המבקשים לעלות למדינת ישראל. אחד העולים מארצות הברית שהגיע בתחילת המבצע, ציין כי ההחלטה לעלות בתקופה מורכבת זו נבעה מתחושת שליחות וחיבור עמוק לישראל, ומתוך רצון לתרום למדינה ולחברה הישראלית. שר העלייה והקליטה בירך את העולה ואמר: "הדבר מסמל ציונות, אומץ ואהבה גדולה לישראל, הכרעת אויבנו ואומץ הלוחמים יעודדו יהודים רבים ברחבי העולם לעלות ארצה".

שאלה 7

בימי הלחימה נתרם כסף רב למען תושבי אחת הערים בקו העימות כדי לספק להם מזון וציוד. באחרונה נעצרו ראש העיר וכמה ממקורביו שניהלו כספים אלה. על פי החשד, חלק מכספי התרומות הועברו לכיסו הפרטי של ראש העיר ולמקורביו.

שאלה 8

מדינה וחברה נמדדות בין השאר בצורה שבה הן מציינות את חגיהן. בעבר האירוע המרכזי בבוקר יום העצמאות היה מצעד צבאי. לפני כחמישים שנה, בהיותי חיילת צעירה, אף השתתפתי בו. העוצמה הצבאית היא הכרחית להגנה על המדינה ועל תושביה, וחיוני לשמר אותה, אך היא אינה מטרה לעצמה. טוב בעיניי שחידון התנ"ך הבין־לאומי החליף את המצעד. המדינה חשובה משום שהיא מאפשרת לנו קיום, ובעיקר קיום בעל ערך ובעל משמעות. המבחן שלה הוא באופן שבו היא מספקת צרכים ומאוויים יסודיים של הפרטים ושל הקבוצות החיים בה; של החברה הנבנית במסגרתה.

חברה זקוקה לחזון משותף - ובייחוד החברה הישראלית: חברה הנתונה באיומים בלתי פוסקים; חברה הנדרשת לשלוח את בניה ואת בנותיה למלחמה; חברה שעדיין צריכה להתמודד עם מחלוקות עמוקות בנושאים הרי גורל.

בהיותנו חברה דמוקרטית אנחנו מכבדים חילוקי דעות ומכירים בריבוי תרבויות. אך כדי לחיות יחד דרושה לנו גם מידה של שותפות ושל סולידריות חברתית. ישראל הוקמה כמדינת הלאום של העם היהודי, וכאז כן היום זהו טעם קיומה. תחיית העם היהודי במולדתו ההיסטורית, החייאת שפתו והקמת מדינתו הן הישגים מרגשים של התנועה הציונית. אבל משעה שהוקמה, מדינת ישראל זקוקה לחזון המותאם לכל האזרחים - יהודים וערבים, ימין ושמאל, ותיקים וחדשים, עניים ועשירים, נשים וגברים, ולמחזיקים בכל האמונות ובכל הדעות. מימוש החזון וההנאה מפירותיו צריכים להיות נחלתם של כולם.

לישראל יש חזון כזה. הוא איננו חדש. הוא מיוצג בהכרזה על הקמת המדינה, שגם אותה אנו מציינים היום: מדינה יהודית פתוחה לקיבוץ גלויות, שגם מעניקה שוויון מדיני וחברתי מלא לכל תושביה. מדינה שבה בני המיעוט הערבי הם שותפים וזוכים לייצוג ולשוויון. מדינה שזהותה אינה מהווה היתר להפליה או להשלטת הדת. מדינה שהיא נכונה להילחם על מימוש השאיפה הציונית לתחייה לאומית, במקום היחיד שבו היהודים הם רוב ותרבותם הציבורית היא יהודית ועברית; וגם מדינה המושיטה יד לשלום עם שכניה, ומוכנה לפעול לפיתוח האזור כולו ולרווחת אוכלוסייתו. מדינה שאינה בוֹשה להצהיר על עקרונותיה, אך גם אינה מתעקשת לתבוע הכרעה בסוגיות של זהות והשקפת עולם, שעצם הוויכוח יפה להן. מדינה שהיהדות בה אינה רק דת והלכה, רבות פנים, אלא גם לאום ותרבות ומורשת. מדינה שיש לאזרחיה אזרחות אחת, חשובה ומשותפת לכול, אך ובה בעת יש להם מקום לטפח את רכיבי הזהות הייחודיים שלהם.

(מעובד על פי נאום שנשאה פרופסור רות גביזון בטקס קבלת פרס ישראל ביום העצמאות, תשע"א)

שאלה 9

זכות ההצבעה בבחירות היא חלק מהותי בהגדרת הדמוקרטיה, רכיב ברשימה מצומצמת מאוד של עקרונות יסוד שאינם רק חשובים וחיוניים אלא גם תנאי יסוד לדמוקרטיה. אין ספור מחקרים וספרי הגות דנו לא רק ברעיון של הרחבת זכות ההצבעה אלא בתהליך ההיסטורי הזה, הארוך והמורכב מאוד, שהחל במהפכה הצרפתית והתפתח במאה ה־19. בראשית הדרך ניתנה זכות ההצבעה לגברים בלבד, ובמקומות מסוימים הוטלו מגבלות נרחבות גם על הגברים. זו הייתה הזכות שניתנה רק למשלמי מיסים, לבעלי השכלה וכיוצא באלה.

בהדרגה, ולאורך כמה דורות, הלכה זכות ההצבעה והתרחבה עד שכללה את כל אזרחי המדינה, והמגבלות היחידות שנותרו נגעו לתנאים בסיסיים כמו גיל מינימלי וכדומה. ואולם מהות הרעיון הייתה לנתק בין אותה זכות יסוד, המהותית כל כך לדמוקרטיה, לבין מילוי חובות שונות. ככל שמדינות התקרבו למתן זכות הצבעה לאזרחים, כך הן התקרבו גם להגשמת מהותה של הדמוקרטיה - ריבונות העם. העם על כל חלקיו מממש את ריבונותו באמצעות זכות ההצבעה הכללית והבלתי מותנית. יתר על כן, העיקרון שאדם אחד שווה קול אחד, ללא שום קשר לחובות ולכישורים, הגשים את ערך השוויון במלואו.

דוגמה טובה להבהרת חשיבותה המכרעת של זכות ההצבעה לאזרחים היא ההתלבטות המלווה כל דמוקרטיה עד כמה מותר לנקוט מהלכים הפוגעים בזכויות אדם נגד מי שמסכנים את אופייה הדמוקרטי של המדינה, ואם יש בכלל לנקוט אמצעים אלה. בן השאר עולה השאלה אם אפשר לשלול את הזכות להצביע ממי שמאיימים על אופי זה של המדינה. שאלות אלה מתעוררות מכיוון שזכות ההצבעה נתפסת כזכות יסוד מהותית כל כך, עד שכל פגיעה בה היא פגיעה בדמוקרטיה עצמה.

מדוע בעצם נסתפק רק בתנאים בסיסיים דוגמת גיל, ולא במגוון תנאים הגיוניים אחרים כדי לקבוע מי רשאי להצביע? כידוע, ההתניות וגבולות ההתניה יהיו תמיד נתונים לוויכוח. ואם זכות ההצבעה מותנית במילוי חובות, מדוע שלא נחזור לדיון על כישורי המצביעים? מדוע הקול של פרופסור למדעי המדינה ייספר רק כקול אחד ויהיה שווה לקול הסטודנטים שלו?

עד לפני כמה שנים היה ברור ומקובל בקרב כל נציגי הציבור בישראל שאין להרחיק לכת ולפגוע בזכות יסוד דמוקרטית כה מובנת מאליה. הפגיעה תהיה מהותית מאוד.

(מעובד על פי א' כהן, זכות ההצבעה: בחזרה למאה ה־19, ישראל היום, 28/10/2025)

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics